EXPUNERE DE MOTIVE

In anul 1989, România a optat în mod ferm pentru reintegrarea în marea familie a democraţiilor europene şi implicit pentru principiile de politică penală proprii unui stat de drept. In acest cadru, procesul de reformă a procedurii penale,ca parte integrantă a reformei justiţiei româneşti a început prin Legea nr.32/1990 şi s-a continuat prin Legea nr.45/1993 şi Legea nr.141/1996.

Realităţile politice, economice, sociale ale unei societăţi în tranziţie, schimbările ce intervin în structura criminalităţii şi mai ales în modul de săvârşire a unor infracţiuni,cerinţa perfecţionării continue a statului de drept impun modificări continue în domeniul administrării justiţiei penale,al desfăşurării procesului penal în deplină legalitate şi cu asigurarea tuturor garanţiilor procesuale.

Proiectul de faţă conţine, în principal,modificări şi completări ale Codului de procedură penală,dar şi modificări şi completări ale Legii nr.92/1992 pentru organizare judecătorească, ale Legii nr.56/1993 a Curţii Supreme de Justiţie şi ale Legii nr.54/1993 pentru organizarea instanţelor şi parchetelor militare, care se impun ca urmare a modificării şi completării Codului de procedură penală.

Proiectul îşi propune, în cadrul procesului de integrare europeană, să armonizeze prevederile Codului de procedură penală român cu principiile, recomandările şi reglementările cuprinse în documentele internaţionale referitoare la administrarea justiţiei penale şi îndeosebi cu legislaţiile europene care cunosc sisteme de drept asemănătoare cu cel românesc şi care se află într-un stadiu mai avansat de adaptare a legislaţiei procesuale penale la exigenţele statului de drept.

Propunerile de modificare şi completare a Codului de procedură penală vizează două mari obiective:pe de o parte,sporirea garanţiilor procesuale acordate persoanei învinuite de săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală,iar pe de altă parte,asigurarea unei

cât mai bune administrări a justiţiei penale. In realizarea acestor două obiective au fost avute în vedere următoarele :

- asigurarea concordanţei tuturor dispoziţiilor Codului de procedură penală cu dispoziţiile Constituţiei României din 1991 şi cu deciziile Curţii Constituţionale pronunţate în acest domeniu;

- corelarea normelor procesual penale cu propunerile de modificare a Codului penal în vederea asigurării unei politici penale coerente;

- necesitatea punerii de acord a legislaţiei procesuale penale române cu dispoziţiile Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi a Protocoalelor sale adiţionale,precum şi cu jurisprudenţa Comisiei şi Curţii Europene a Drepturilor Omului;

- implementarea aquis-ului comunitar în domeniul justiţiei penale,în cadrul procesului general de integrare europeană,printre recomandările avute în vedere numărându-se:Rezoluţia Consiliului Uniunii Europene din 23.11.1995 privind protecţia martorilor în lupta împotriva crimei organizate internaţionale,precum şi Rezoluţia Consiliului Uniunii Europene din 2o.12.1996 privind persoanele care cooperează în procesul penal în lupta împotriva crimei organizate internaţionale;

- reflectarea unor dispoziţii conţinute în documente internaţionale,dintre care menţionăm :Recomandările Comitetului European pentru Prevenirea Torturii, a Pedepselor şi Tratamentelor Inumane sau Degradante, Proiectul de Convenţie privind combaterea criminalităţii transnaţionale organizate, aflat pe agenda de lucru a ONU, Convenţia europeană privind extrădarea(1957) şi Protocoalele adiţionale ratificate de România prin Legea nr.8o/1997,Convenţia privind transferul persoanelor condamnate din 1983, ratificată de România prin Legea nr.76/1996 şi recentul Protocol adiţional din 1988, Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deţinuţilor şi Recomandările ONU referitoare la acestea,Ansamblul regulilor minime ale ONU cu privire la administrarea justiţiei pentru minori(Regulile de la Beijing din 1985), Rezoluţiile şi recomandările celei de a 46 sesiuni plenare a Comitetului European pentru Probleme Criminale din 1997 etc.;

-/-

- oglindirea în Codul de procedură penală român a celor mai eficiente şi moderne instituţii procesuale penale din sistemele de drept ale unor state cu tradiţii democratice în domeniu.

In ceea ce priveşte asigurarea unor garanţii suplimentare persoanelor învinuite de săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, proiectul de faţă îşi propune modificarea mai multor instituţii,dintre care cele mai importante sunt:

- Introducerea instituţiei "judecătorului cu atribuţii în cursul urmăririi penale".

Această modificare de esenţă în desfăşurarea fazei de urmărire penală a fost necesară datorită faptului că,în actualul sistem, competenţa de a decide asupra măsurilor care aduc atingere libertăţii individuale,în această fază procesuală, revine procurorului. Or, unul dintre principiile fundamentale pe care se întemeiază statul de drept este intervenţia puterii judecătoreşti în cazul tuturor măsurilor privative,în special a celor care ating libertatea individuală. Acest principiu care guvernează societatea modernă şi democratică se regăseşte în deciziile Curţii Europene a Drepturilor Omului,unde se precizează că este necesară realizarea unei separări între atribuţiile de urmărire penală şi cele de judecată.

Capitolul special destinat acestei instituţii,propus a fi introdus în Codul de procedură penală,reglementează competenţa judecătorului cu atribuţii în cursul urmăririi penale de a dispune, printre altele,luarea, înlocuirea, încetarea sau revocarea măsurii arestării preventive, liberarea provizorie, efectuarea percheziţiilor, luarea măsurilor de siguranţă prevăzute în art.113 şi 114 din Codul penal, autorizarea necesară interceptării şi înregistrării convorbirilor.De asemenea, judecătorul cu atribuţii în cursul urmăririi penale va putea dispune,în faza de urmărire penală,acordarea unei protecţii speciale martorilor sau va putea autoriza folosirea, în anumite cazuri,în faza actelor premergătoare,a investigatorilor acoperiţi, ambele aceste instituţii fiind nou introduse în Codul de procedură penală.

Atât capitolul destinat judecătorului cu atribuţii în cursul urmăririi penale,cât şi dispoziţiile corelative nou introduse în

Legea nr.92/1992 pentru organizare judecătorească,în Legea nr.56/1993 a Curţii Supreme de Justiţie şi în Legea nr.54/1993 pentru organizarea instanţelor şi parchetelor militare, au menirea de a realiza profilul juridic al acestui judecător - fiind precizat locul rolul şi statutul său, natura juridică a actelor procedurale realizate de acesta, căile de atac împotriva lor etc.

- Reconsiderarea instituţiei arestării preventive şi a altor măsuri privative sau restrictive de libertate în vederea adaptării legislaţiei româneşti la prevederile Constituţiei României şi ale Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale precum şi a Protocoalelor sale adiţionale.

La baza acestei reconsiderări a instituţiei arestării preventive a stat necesitatea instituirii unui magistrat independent pentru a dispune o asemenea măsură în faza de urmărire penală. Organul judiciar apt a conferi toate garanţiile procesuale necesare în cazul dispunerii unei astfel de măsuri este, în concepţia proiectului, judecătorul cu atribuţii în cursul urmăririi penale. Instituirea acestui judecător răspunde şi interpretării date de jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului noţiunii de "judecător sau alt magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuţiilor judiciare" folosită de art.5 alin.3 din Convenţia pentru apărarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale.

De asemenea, pentru o deplină conformitate cu art.23 din Constituţia României şi cu deciziile Curţii Constituţionale în materia arestării preventive, au fost introduse dispoziţii potrivit cărora, în cursul judecăţii, instanţa este obligată să verifice la fiecare 30 de zile necesitatea menţinerii arestării preventive. In plus, pentru a veni în întâmpinarea diferitelor probleme ivite în jurisprudenţa românească, a fost reglementată,pe de o parte,durata maximă a arestării preventive în cursul urmăririi penale - 1 an şi în cazuri excepţionale 2 ani - iar pe de altă parte,obligaţia instanţei de a se pronunţa, în prima zi de înfăţişare, cu privire la menţinerea arestării preventive.Dispoziţiile din această materie subliniază caracterul de măsură excepţională al arestării preventive.

- Instituirea unui control judecătoresc cu privire la soluţiile procurorului de netrimitere în judecată.

Decizia Curţii Constituţionale pronunţată în acest sens,precum şi jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului în materie au impus includerea unor dispoziţii în Codul de procedură penală,potrivit cărora persoana vătămată sau orice alte persoane ale căror interese au fost vătămate prin ordonanţa procurorului de clasare,de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale ori prin rezoluţia acestuia de neîncepere a urmăririi penale,se pot adresa instanţei căreia i-ar reveni,potrivit legii, competenţa să judece cauza în primă instanţă.

- Modificarea dispoziţiilor referitoare la competenţa instanţelor militare, ca urmare a desfiinţării Secţiei militare a Curţii Supreme de Justiţie şi a tendinţei generale de restrângere a competenţei acestor instanţe.

- Sporirea garanţiilor acordate învinuiţilor sau inculpaţilor minori,prin includerea, la capitolul destinat măsurilor preventive,a unei noi secţiuni. Sunt astfel reglementate: controlul judecătorului cu atribuţii în cursul urmăririi penale cu privire la respectarea drepturilor şi a regimului special prevăzut de lege pentru minori, termene speciale pentru durata măsurii reţinerii sau arestării preventive, precum şi un termen maxim în care minorul poate fi menţinut în arest preventiv.

- Extinderea dreptului la repararea pagubei,pe de o parte prin înlăturarea limitărilor prevăzute în textele în vigoare în cazul condamnărilor nelegale sau pe nedrept,iar pe de altă parte prin vizarea nu numai a persoanelor private de libertate,ci şi a celor cărora li s-a restrâns libertatea. Această extindere asigură concordanţa cu decizia Curţii Constituţionale dată în acest sens,precum şi cu dispoziţiile art.5 alin.5 din Convenţia pentru apărarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale şi ale art.3 din Protocolul nr.7 la această Convenţie.

- Redeschiderea procedurilor judiciare interne în cauzele penale cu privire la care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a prevederilor Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale.

Conform proiectului, în aceste cazuri,se poate folosi calea extraordinară de atac a recursului în anulare.

Cel de-al doilea obiectiv major urmărit de proiectul de faţă îl reprezintă asigurarea unei cât mai bune administrări a justiţiei penale. In realizarea acestui obiectiv au fost avute în vedere mai multe instituţii,dintre care unele sunt nou introduse în proiect. Astfel:

- Proiectul introduce prevederi care asigură protecţia martorilor a căror depoziţie le-ar putea periclita viaţa,integritatea corporală sau libertatea. In asemenea situaţii,instanţa de judecată sau judecătorul cu atribuţii în cursul urmăririi penale pot dispune atribuirea unei alte identităţi sub care urmează să apară martorii în faţa organului judiciar, ori audierea acestor martori prin intermediul unor mijloace tehnice moderne astfel încât să se poată păstra secretul identităţii, sau protejarea deplasării martorilor. Măsurile de protecţie a acestor martori vor fi menţinute atâta timp cât durează ameninţarea la adresa acestora. In proiect sunt prevăzute şi alte garanţii procedurale în această materie.

- Având în vedere că în instrumentarea anumitor cauze este dificilă obţinerea probelor prin mijloace clasice, a fost introdusă în proiect instituţia investigatorilor acoperiţi. Activitatea acestor persoane este strict delimitată de lege,în sensul că investigatorii acoperiţi pot fi folosiţi numai în anumite cauze prevăzute de lege, că ei acţionează numai cu autorizarea unui organ judiciar - judecătorul cu atribuţii în cursul urmăririi penale şi în cazuri de urgenţă şi temeinic justificate şi procurorul - şi numai într-o perioadă limitată de timp. Datele culese de aceştia pot fi folosite numai în cauza penală şi în legătură cu persoanele la care se referă autorizaţia primită,iar identitatea investigatorilor acoperiţi este protejată, nefiind cunoscută decât de organul judiciar competent.

- S-a avut, de asemenea, în vedere instituirea unui control mai riguros al Parchetului asupra activităţii organelor de cercetare penală.

- Proiectul reglementează, de asemenea, procedura transferării atât a condamnaţilor cetăţeni străini, cât şi a condamnaţilor cetăţeni ai statului român,în conformitate cu Convenţia privind transferul persoanelor condamnate din 1983,ratificată de România

prin Legea nr.76/1996 şi Protocolul adiţional din 1988.

Faţă de cele prezentate mai sus, a fost întocmit proiectul de lege alăturat, pe care îl supunem PARLAMENTULUI spre adoptare.

PRIM-MINISTRU,

Radu Vasile